

Yeni İstanbul

bence...

Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu

Pierre Loti'ye mektuplar, Zeki Mugaamız bey ve Orhan Koloğlu...

A zizim Orhan Koloğlu. İtalyan Yarımadasının topuğunda Türk deniz silahlarının en hurda izlerini, övünülecek bir dikkatle araştırdığımız günlerde sizi beğendiğimi öz kardeşinize söylemiştim.

Zekânızın büyülteci ustaca kullanarak Pierre Loti denen o "Garip dost" un en gizli dağarcığını bulduğunuz şu günlerde de sizi bir daha beğenmiş olduğumu nasıl gizleyebilirim!

Ben, onu görmüş az çok tanımış ve kendisi ile konuşmuş olan Türklerin sonuncularından biriyim. Fakat size burada ondan değil büyük bir "Meçhul" muş gibi adını çerçeveye koyduğunuz Zeki Mugaamız'dan bahsedeceğim.

Diyorsunuz ki;

"İstanbul'da ticâret yaptığı tahmin edilen Zeki Mugaamız adındaki bir Suriye'li (!) Loti'nin Türkiye'yi tanınmasında büyük bir rol oynamıştır. Araştırmacılar içinde şimdiye kadar kimsenin üzerinde durmadığı Zeki (!) den Loti Türk basınındaki haberlerin ve yazıların tercümelelerini dinlerdi, halkın tepkilerini öğrenirdi. Derecesinin birinci sınıfa yükseltilmesi için Sadrazam bir iltimas mektubu istiyecek kadar... İla."

Belli.. Zeki Mugaamız hakkında hiçbir şey bilmiyorsunuz.

Yazık!

Bir Türk yazarı için asla müsamaha edilmeyecek olan böyle bir bilgisizliğe sizi saptayan sebebi bilmesem size bu anda pek insafsız davranabilirdim.

Ama ne diyebilirim? Bu mesele eski harfleri bilmekle ilgilidir.

Dinleyin, anlatayım size onu.

Zeki Mugaamız mı kimdir ?

Zeki Mugaamız, 1932 yılına kadar Türk dilinin en değerli bilgincilerinden de biri olan pek tanınmış bir Türkiye Muharriridir.

Fransız dilinin pek şöhretli muharrirlerinden Corci Zeydan'ın meselâ o şaheser "Abbase" sını Türkçeye çevirmiş olan bu Zeki Mugaamız beydir.

Corci Zeydan bir Orta Doğuluydu ve bu Zeki Mugaamız'ın eski arkadaşı, mektep arkadaşı ve hemşehrisi idi.

Zeki Mugaamız, özellikle yakın dostları olan Ahmet Cevdet Beyin ve A. İhsan Beyin ve Dr. Abdullah Cevdet Beyin gazete ve dergilerinde yazılarını neşretmiştir. O, çok bol yazan bir muharrirdi. İkdâm Gazetesinde Servet-i Fünun Dergisinde ve İctihad Dergisinde çalışmıştır. Doktor Abdullah Cevdet'in az sürümlü, fakat büyük şöhretli o pek ciddi İctihadının en sadık muharriri olmuştur. Abdullah Cevdet ölünceye kadar ve dergisi çıkmaz oluncaya kadar çala kalem yazmıştır.

Zeki Mugaamız, aslına bakarsanız, Pierre Loti'yi keşfetmiştir.

Mademki tarih yazıyoruz, ilâve edeyim Koloğlu:

Hiç evlenmemiş olan Zeki Mugaamız'ın da Pierre Loti gibi bir homoseksüel olduğu rivayet edilirdi.

Zeki Mugaamız, "şöyle böyle ticaretle uğraşan biri" değildi. Pek zengin bir adamdı. Bahsettiğiniz o Beyoğlu adresi dışında İstanbul'da Aşirefendi Caddesinde de en büyük kumaş mağazaları onundu.

Arap Saati Beyin meşhur okulundaki sayılı mürebbi ve muallimlerdendi. Süleyman Nazif içinde pek itibarı vardı. Abdülhak Hamid'i de uzun müddet hi

(Devamı 7. sayfada)

15.12.1967

SAYFA

BENCE

(Baştarafı 2. Sayfada)

maye etmiştir. Apartıman borçlarını ödemiştir. Açıkçası Hamid'e bakmıştır.

Bu zat gene pek meşhur aktör Burhanettin'in de hemşehrisi ve dostuydu. Yani Lazkiyalı idi. Fakat Beyrut'ta okuyup büyülmüştü. Doğu Akdeniz'in Lübnan kıyılarındaki Hristiyanlığın üç yüz çeşidinden biri olan Nusayrilige pek sadık bir Osmanlı idi. Binbir habasete maruz kaldığı mız günlerde de İskenderun Körfezinin Güneyinde doğdum diyerek vatan değiştirmemisti.

Her sahada kalem oynatmış olan bu Osmanlı fikir adamının bir çok kitapları vardır. Ve.. Çoğu okunmaya değer.

Abbaseyi Türkçeye o kadar kudretle çevirmiştir ki. bir tutam yabancı koku bulamazsınız. Hattâ, eskiden çok ları Corci Zeydanı unutulardı da eseri Zeki Mugaamızın yazdığını sanırlardı.

Bu eseri meşhur mütercim Giritli Bedrettin Bey Babada tercüme etmiştir. Fakat nerede onun ki. nerede Mugaamız'ın ki.

bence...

Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu

Pierre Loti masalındaki "Neyir," Hanımı da Orhan Koloğlu'ya takdim edelim ...

İy aydî azizim Koloğlu; şu adamın üstünde az daha du-
ralım:

Pierre Loti'ye kadınlar tarafından gönderilen mektup-
lardan birinin altında "Neyir" adını görmüşsünüz. Hani
şu "katmerli ét burun" gibi bir de muamma (!) sı olan
meklubun.

Bu imza kimindir, bu "Neyir" kimdir
Araştırdınız mı?

Yorulmayın... Ben söyleyeyim:

İki yıl önce aramızdan ayrılan Abdülhak Şinasi beyin
annesinin.

"Fahim bey ve Ötekiler" in kudretli müellifi Abdülhak
Şinasi'nin ve ondan çok önce vefat etmiş olan kardeşi Se-
lim Nüzhet beyin anneleri, bu Neyir hanımefendi İstanbul'un
sayılı kibarlarındandı. Güzel ve alımlı bir kadındı da.

Neyir hanımefendi, çocuklarının babası olan Mahmud
Celâleddin'den ayrı yaşardı.

Bu Mahmud Celâleddin hiç değeri olmayan dergilerini
hep bu güzel hanımefendinin verdiği paralarla çıkarmıştır.

Mahmud Celâleddin hem kese hem kafa züğürtlüydü.

Selim Nüzhet tanınmış koleksiyonculardandı. Türkiye'de
basının ciddi bir dikkatle derlenmesini kanunlaştırmış o-
lan odur.

Kim olduğunu neslinize anlatmak için ayrıca bir cild
kitap yazmam icab eden pek şöhretli Tahsin hoca efendinin
eski okulu iken bir süre "Hattatlar medresesi" ni barındı-
ran şu Bab-ı Âli caddenindeki Derleme Müdürlüğü binası-
da otuz otuz beş yıl önce, ilk defa bir Basın sergisi açan
bu aydınımız pek zamansız ölmüştür. Bir seyahat yorgun-
luğunu dindirmeden tok karnına soğuk duş alırken kalb sek-
tesinden ölmüştü.

Gelelim gene Pierre Loti'ye..

Ona dünkü yazımda "garip dost" demiştim. Bu adam
Galata'da Beyoğlu'nda bir eski Şanghay kozmopolitliği hü-
küm sürerken gırtlaklarına kadar zevke batan frenklerin ve
Lövanten denen tatlı su frenklerinin arasında, Guy de Mau-
pansant'ın meşhur "Bel Ami" si gibi türemişti ve her fa-
ziletsizliği normal sayan pek geniş zihniyeti ile gırtlakına
kadar şehvete gömülmüştür.

"Garip dost" deyişim bundandır. O, başlangıçta ne Tür-
kün, ne de Türkiye'nin dostuydu.

Dost? Genç Loti bize dost ha?!!

Abdül Aziz Han devrinde haklı bir halk hareketinin
bahtsız kurbanları olarak Selânik rıhtımında asılarak şe-
hid edilen yedi Türkün ipe çekilmelerini kontrol için zırhlı
göndermiş bir Fransız donanmasının, dört serseri dolandı-
rıcının hakanız iddialarını destekliyerek Midilli adamızın
gümrüğünü soymağa kalkışabilen bir Fransız filosunun ve
nihayet Çanakkale'mizi bombardıman eden Fransa deniz
silâhlarının üniformasını taşıyan bu deniz istihbaratçısı ne-
den Türk dostu olacaktı? Nasıl, niçin Türk dostu olabilir-
di?

Bu soruların cevabını burada araştırarak değilim.. Yal-
nız, biraz da bu Pierre Loti yüzünden 1922 yılı yazında. Bü-
yük Ta ruz'dan çok önce. Ankara'da "Anadolu nasıl ya-
sar?" başlığı altında neşrettiğim iki yazının birinde Klod
Farer'le Jan Şiliglen'e hücum ederken bu mösyö Loti'ye de
geniş bir hisse ayırdığı bu yüzden de tevkif edilip İstik-
lâl mahkemesine verilmiş olduğu hatırlatacağım.

(Sonu yarın)

